

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะเป็นวิชาที่มีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ ส่งเสริมให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นสังคมไทยในปัจจุบันได้ นักการศึกษาหลายท่านได้เล็งเห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อเยาวชนในสังคมปัจจุบัน เช่น Maurice P. Moffatt¹ ได้กล่าวว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นในการสร้างค่านิยมขั้นพื้นฐาน อุบนิสัยที่ดี ทักษะอันเป็นที่ยอมรับ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสร้างความเป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพ John U. Michaelis² นักการศึกษาผู้มีบทบาทในการแนะนำการสอนสังคมศึกษาแก่นักเรียนในสังคมประชาธิปไตยเอง ได้กล่าวว่า

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตและปัญหาของมนุษย์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ วิธีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ วิธีการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ตลอดจนการวางแผนทางสำหรับอนาคต

ทั้งนี้ เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ สังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์และพฤติกรรมของมนุษย์ จึงสามารถสนองความมุ่งหมายหลักของการศึกษาได้คือ โดย

¹Maurice P. Moffatt, Social Studies Instruction (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1963), p. 10.

²John U. Michaelis, Social Studies for Children in a Democracy (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 4th ed., 1968), p. 5.

เฉพาะมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายทั่วไปของการศึกษา ซึ่งโครงการแห่งชาติได้ระบุไว้ 4 ประการ คือ

ในค่านิจจการแห่งคน (Self-realization) สังคมศึกษาช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ เกิดความเจริญงอกงาม ช่วยให้เด็กมีทักษะในการใช้ภาษา การสังเกต การอภิปราย การอ่าน การทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยให้เด็กเห็นความสำคัญของอนามัยส่วนบุคคลและชุมชน มีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน ช่วยให้เด็กได้เพิ่มพูนความรู้และสมรรถภาพของตนในการอยู่และทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ

ในค่านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) สังคมศึกษาช่วยให้เด็กรู้จักผูกมิตร และผูกความสัมพันธ์กับคนอื่น โดยการให้ความร่วมมือและเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น เด็กจะเข้าใจและซาบซึ้งต่อการดำเนินชีวิต มารยาทอันดีงามของสังคม อุดมคติของครอบครัว ตลอดจนบทบาทของ แต่ละคนในการอยู่และการทำงานร่วมกัน และการปฏิบัติตนตามแบบประชาธิปไตย

ในค่านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) สังคมศึกษาจะช่วยทำให้พลเมืองมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ รู้จักประกอบอาชีพตามความสามารถของตน ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน รักการทำงานเพื่อให้ได้ผลดี มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ ทั้งที่เป็นงานส่วนตัว และทำงานร่วมกับหมู่คณะ

ในค่านความรับผิดชอบต่อในฐานะที่เป็นพลเมือง (Civic Responsibility) สังคมศึกษาจะช่วยทำให้เด็กเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน รวมทั้งรู้จักและเข้าใจถึงหน้าที่อันพึงมีต่อสังคมที่ตนอยู่ และต่อประเทศชาติในฐานะพลเมืองดี

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นวิชาที่จำเป็นจะต้องจัดให้มีขึ้นในการจัดการศึกษาของประเทศ เพราะถึงโลกလာมาแล้วว่า จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น ไม่ได้เน้นอยู่ที่วิชาเนื้อหาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการฝึกฝน ถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีแก่นักเรียน โดยเฉพาะคือสามารถที่จะตัดสินใจได้อย่างฉลาดถูกต้อง เหมาะสม และใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการตัดสินใจกระทำอย่างไคลงไป ทั้งในค่านพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของตน และความรับผิดชอบต่อ

ที่มีต่อสังคม³

การที่การ เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่กล่าวมา นี้ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านทั้ง วิธีสอน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน โปรแกรมการเรียนการสอน ตลอดจนตัวครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แต่องค์ประกอบสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาาก่อนสิ่งอื่นใดก็คือ ครู เพราะครูสังคมศึกษามีความรับผิดชอบโดยเฉพาะ (Unique Responsibility) ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน⁴ โดยอาศัยเนื้อหาวิชาหน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นเครื่องช่วยให้เกิดเกิดความรู้ ความคิด ูแนวทางที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมในสังคม ช่วยให้ เกิดเกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา หัสนคติและคุณคา เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น มีหลักธรรมประจำใจเป็นเครื่องยึดถือ และนำมาปฏิบัติในการแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างดี มีความรู้ความควรแกภัยและฐานะ ไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยสร้างคนให้อยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณีอันดีของไทย ใช้ชีวิต และแสดงบทบาทในสังคมได้เหมาะสมตามสิทธิและหน้าที่ของตน และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ความต้องการของบ้านเมือง และของตนเอง

ถึงกล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ครูสังคมศึกษานับว่ามีบทบาทอันสำคัญยิ่ง ครูสังคมศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชานี้ เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี และมีใจรักในการสอนวิชานี้ แต่จากผลของการวิจัยกลับพบว่า ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูมักใช้การสอนแบบบรรยาย และให้นักเรียนท่องจำรายละเอียดข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากตำรา

³Edwin Fenton, Teaching The New Social Studies in Secondary Schools (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1966), p. 63.

⁴Allen Jack, The Teacher of the Social Studies (Washington D.C.: The National Council for the Social Studies, 1952), p. 2.

เพื่อใช้ในการทดสอบแบบทบทวนความจำ ทำให้นักเรียนหันไปสนใจวิชาอื่น ซึ่งมีการนำวิธีสอน และอุปกรณ์ที่น่าสนใจ ตลอดจนท่าท่ายึดติดมากกว่ามาใช้ การสอนจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร⁵ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ในปัจจุบันสถานภาพของวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงอยู่ในระดับต่ำ เพราะครูสอนวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ขาดคุณสมบัติและคุณลักษณะดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง⁶

การที่ครูวิชาสังคมศึกษาไม่มีคุณสมบัติและความสามารถสูงเท่าที่สังคมต้องการนี้ สาเหตุใหญ่หนึ่งว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดโปรแกรมเพื่อการผลิตครูสังคมศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู ยังมีข้อบกพร่องและปัญหาหลายประการ ถึงที่ ดร.สายสุรี จุติกุล⁷ ได้เคยกล่าวถึงปัญหาประการหนึ่งของการศึกษาในปี พ.ศ. 2514 ว่า

... ส่วนหลักสูตรของการฝึกหัดครูทุกระดับนั้น ก็เน้นทฤษฎีมากเกินไป มีขอล่าวหาว่า สิ่งที่เรียนอยู่นั้นมิได้มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่จะไปสอน หรือทราบแต่วิธีที่จะสอนแต่ไม่รู้เนื้อหาที่จะไปสอน นอกจากนั้น การฝึกหัดครูระดับต่าง ๆ ไม่มีความต่อเนื่องกัน เช่น เกี่ยวกับความไม่สัมพันธ์กันระหว่างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ...

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยหลายเรื่องยังได้ค้นพบว่า แม้วาครูสังคมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีส่วนมาก จะประสบความสำเร็จในการสอนวิชา

⁵ จิตรบุณธรรม เหวอวัฒนา, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

⁶ Fenton, *op. cit.*, p. 65.

⁷ สายสุรี จุติกุล, "ปัญหาการศึกษา 2514" รายงานการประชุมประจำปี เรื่อง ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย โดย สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2514), หน้า 247.

สังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาก็ตาม แต่ก็มีครูสังคมศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งที่ประสบปัญหาในการสอนวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาสังคมศึกษา และทำให้ครูเหล่านั้นไม่ชอบสอนสังคมศึกษา โดยมีสาเหตุมาจากไม่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างเพียงพอในสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา เช่น การค้นพบของ พูลสุข เรืองไทย⁸ ซึ่งค้นพบว่า ครูส่วนหนึ่งไม่ชอบสอนวิชาหน้าที่พลเมือง เพราะไม่มีความรู้ในเนื้อหาวิชานี้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งพอที่จะสอนให้ได้ดี การค้นพบนี้ตรงกับผลการวิจัยของ สุปราณี โคตรจรัส⁹ ที่ว่า ครูส่วนหนึ่งไม่ชอบสอนวิชาสังคมศึกษา เพราะไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับวิธีสอน

ผลจากการวิจัยอีกหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่า ครูสอนวิชาสังคมศึกษาบางคนไม่เคยได้รับการฝึกฝนอบรมในค่านักก่อน แต่จำเป็นต้องมารับหน้าที่สอนวิชาใดวิชาหนึ่งในหมวดวิชาสังคมศึกษา หรือทำการสอนทั้งหมดเนื่องจากไม่มีครูสอน ดังที่ Banister¹⁰ พบว่า มีครูเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ทราบว่า ทำไมจึงต้องสอนวิชาสังคมศึกษา และ เขาวภา สิงหะพันธ์¹¹ ได้พบว่า ครูร้อยละ 64.70 สอนวิชาสังคมศึกษาเพราะครูใหญ่จัดให้สอน ครูอีกร้อยละ

⁸ พูลสุข เรืองไทย, "การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

⁹ สุปราณี โคตรจรัส, "แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

¹⁰ Richard E. Banister, "A Social Studies Program for The Space Age," The Social Studies, Vol. 16, No. 5 (October, 1965), p. 167.

¹¹ เขาวภา สิงหะพันธ์, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนการช่าง ภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

11.46 สอนเพราะขาดครู ตรงกับทฤษฎีวิจัยของ ปราวณี หัตถ์ฉลาค¹² ซึ่งพบว่า ครูร้อยละ 34.88 สอนวิชาสังคมศึกษาเพราะผู้บังคับบัญชามอบหมายให้สอนเนื่องจากขาดครูเท่านั้น ใน ก้านทัศนคติของนักเรียนต่อครูผู้สอนสังคมศึกษา สิริวรรณ สุวรรณอากาศ¹³ ได้ทำการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ วิธีการสอนในแต่ละ ชั่วโมงนั้น ครูมักทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาก่อนแล้วจึงเริ่มบทเรียน ทำให้นักเรียนมีทัศนคติไม่ดี ต่อวิชาหน้าที่พลเมือง¹⁴ ตรงกับผลการวิจัยของ ดวงกมล วานิช¹⁵ ซึ่งพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ นักเรียนไม่ชอบวิชาหน้าที่พลเมือง คือวิธีการสอนของครูน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ จึงเห็นได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของครูนั้น เป็นปัญหาสำคัญที่สุดประการหนึ่งของปัญหาทางการศึกษา

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นนี้ องค์การยูเนสโกจึงได้ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของครูมัธยมศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

¹²ปราวณี หัตถ์ฉลาค, "โปรแกรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

¹³สิริวรรณ สุวรรณอากาศ, "ปัญหาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

¹⁴ศิริมา พอค้า, "ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อวิชาหน้าที่พลเมือง" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

¹⁵ดวงกมล วานิช, "ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิต ต่อการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

ไว้ว่า ครูในระดับมัธยมศึกษาควรมีวุฒิระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ¹⁶ เพราะการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นกุญแจสำหรับความก้าวหน้าของวิชาการในสังคม และการปรับปรุงอุดมศึกษาให้ดีขึ้นนั้น จะมีผลสะท้อนให้การศึกษาในระดับอื่น ๆ ได้ประโยชน์จากความเจริญนั้นด้วย ทั้งทางตรงและทางอ้อม¹⁷ ซึ่งการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีนั้น เป็นการฝึกหัดครูระดับวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ที่ต้องการการเตรียมงานและวางแผนสำหรับการเตรียมครูระดับปริญญาเป็นอย่างดี เพื่อการผลิตครูสังคมนศึกษาที่มีคุณภาพสูงออกสู่สังคม โปรแกรมการเตรียมครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมนศึกษาที่สถาบันฝึกหัดครูจัดเตรียมไว้ จึงเป็นแม่บทหรือแม่พิมพ์สำคัญในการผลิตครูสังคมนศึกษาให้มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม

แต่ Massialas และ Cox¹⁸ ก็ได้ค้นพบว่า ในปัจจุบัน โปรแกรมการเตรียมครูสังคมนศึกษายังไม่เพียงพอที่จะผลิตครูสังคมนศึกษาที่มีประสิทธิภาพออกสู่สังคมได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะหลักสูตรส่วนมากยังคงเน้นวิชาประวัติศาสตร์เป็นแกนสำคัญอยู่ จึงสมควรที่หลักสูตรหรือโปรแกรมการเตรียมครูสังคมนศึกษาในอนาคตควรจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดึงเอาวิชาต่าง ๆ ในสายสังคมนศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์เข้ามาสัมพันธ์ด้วย ความคิดนี้ตรงกับ

¹⁶UNESCO, "Conference on Ministers of Educational and Ministers responsible for Economic Planning of Member States in Asia," 22-29 November 1965, Perspective of Education in Asia, (Bangkok: UNESCO), p. 108.

¹⁷ป๋วย อึ๊งภากรณ์, "ข้อคิดเรื่องอุดมศึกษา," วารสารเศรษฐศาสตร์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (เมษายน - พฤษภาคม, 2514), หน้า 20.

¹⁸Byron C. Massialas and C. Benjamin Cox, Inquiry in Social Studies (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1966), pp. 296-297.

กับความคิดของ James B. Conant¹⁹ ที่ว่า สำหรับการเตรียมครูสังคมศึกษา ครูที่มีวิชาเอก มาทางประวัติศาสตร์อย่างเดียวนั้น ไม่สามารถจะเป็นเครื่องรับประกันได้ว่า ได้รับความเตรียม เป็นครูสังคมศึกษาอย่างเพียงพอ โปรแกรมครูสังคมศึกษา จะต้องรวมถึงสิ่งเหล่านี้ คือ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ เพิ่มจากประวัติศาสตร์ เป็นอย่างน้อยที่สุด และจะต้อง รวมไปถึง มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา และครูสังคมศึกษาจะต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับ เนื้อหาที่มีการสอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมด้วย

ดังนั้น เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงควรหันมาให้ความสนใจการคัดเลือกครูที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่ง Leonard S. Kenworthy²⁰ ได้ ให้ความสำคัญของครูสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพว่า จะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง ให้ความสนใจกับนักเรียนทุกคนและสังคม มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้น และยังคง มีความสามารถกระตุ้นผู้อื่นให้เกิดความกระตือรือร้นอีกด้วย ส่วน Jonathon C. McLendon²¹ กล่าวว่า ครูสังคมศึกษาที่ดีจะต้องฝึกอบรมให้นักเรียนมีคุณสมบัติตามความนิยมที่สังคมต้องการ ซึ่ง วิชาสังคมศึกษาจะช่วยสนองความต้องการทั้งของนักเรียนและของสังคมในแง่นี้ได้

การสร้างให้ครูสังคมศึกษามีคุณสมบัติและสมรรถภาพอันพึงประสงค์ สามารถกระทำ ได้ด้วยการจัดรายวิชาต่าง ๆ ในโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาระดับปริญญา ให้ประกอบ

¹⁹James B. Conant, The Education of American Teachers (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1963), p. 171.

²⁰Leonard S. Kenworthy, Guide to Social Studies Teaching in Secondary School (California: Wadsworth Publishing, Inc., 1962), pp. 355-357.

²¹Jonathon C. McLendon, Teaching the Social Studies (U.S.A.: National Education Association, 1960), p. 6.

ตัวของประกอบ 3 ประการ ดังนี้ คือ²²

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education) เพื่อมุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น ด้วยการศึกษาวิชาเกี่ยวกับ เหตุการณ์ของโลก วัฒนธรรม มนุษยศาสตร์ ทักษะในการติดต่อสื่อสาร วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ ตลอดจนวิชาศิลปะ ภาษา วรรณคดี ปรัชญา และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ช่วยขัดเกลาจิตใจ มีความคิดกว้างขวางขึ้น ความรู้เหล่านี้ นอกจากจะเป็นพื้นฐานในแง่พัฒนาจิตใจแล้ว ยังเป็นพื้นฐานสำหรับวิชาที่จะเรียนอย่างลึกซึ้งต่อไปด้วย

2. วิชาเฉพาะ (Field of Specialization) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาและวิธีสอนวิชาในหมวดสังคมศาสตร์ ซึ่งจะทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเมืองการปกครอง สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์

3. วิชาการศึกษา (Professional Education) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ปรัชญาการศึกษา การวางแผนหลักสูตร และครอบคลุมไปถึงภาคปฏิบัติ คือ การสังเกตการสอน และการฝึกสอนด้วย

ในเรื่องนี้ได้มีผู้ศึกษาการจัดโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉพาะในด้านการจัดวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ พบว่า โปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาของคณะครุศาสตร์ยังมีข้อบกพร่องบางประการ เช่น การจัดเนื้อหาบางวิชายังไม่ละเอียดเท่าที่ควร การเรียนการสอนบางวิชาไม่สอดคล้องกับปฏิบัติเกินไป อาจารย์ผู้สอนยังไม่ได้อสอนเนื้อหาความรู้ในหมวดวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนมัธยมศึกษา และมีปริมาณเพียงพอที่จะนำไปใช้สอนวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง²³ อย่างไรก็ตาม การวิจัยเรื่องนี้เป็นเพียงการศึกษาโปรแกรมของสถาบันฝึกหัด-

²²Randall C. Anderson, Current Trends in Secondary School Social Studies (Nebraska: Professional Educators Publications, Inc., 1972), pp. 101-103.

²³ปราณี ภาสกรณ, "การเตรียมครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของคณะครุศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

ครูเพียงแห่งเดียว ซึ่งยังไม่ทำให้เห็นภาพพจน์หรือแนวคิดในการเตรียมครูสังคัมศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมดของประเทศ เพราะสถาบันที่มีโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษามีอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งใหญ่และสำคัญที่ผลิตครูประเภทนี้มากคือ สถาบันในกรุงเทพมหานคร ที่ทำต่อเนื่องกันมาจนมีบัณฑิตสำเร็จการศึกษาไปประกอบอาชีพนี้เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีปัญหาและความแตกต่างกันในโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาของสถาบันต่าง ๆ อยู่ ที่ทำให้ประสบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพของครูสังคัมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จึงสนใจที่จะศึกษาการเตรียมครูสังคัมศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีที่สำคัญ ๆ ในกรุงเทพมหานคร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเตรียมครูสังคัมศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูที่ผลิตครูสังคัมศึกษาระดับปริญญา ซึ่งจะออกไปเป็นครูสังคัมศึกษาในอนาคต เพื่อศึกษาการจัดโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาระดับปริญญาตรี และความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาครู ตลอดจนบัณฑิตที่มีต่อโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาในสถาบันของตน โดยผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันฝึกหัดครูและผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงโปรแกรมการฝึกหัดครูระดับปริญญา เพื่อสอนวิชาสังคัมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบโปรแกรมการเตรียมครูระดับปริญญา เพื่อสอนวิชาสังคัมศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีและบัณฑิตทางการศึกษาที่มีต่อโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาในสถาบันของตน
3. เพื่อศึกษาปัญหาการเตรียมครูระดับปริญญา เพื่อสอนวิชาสังคัมศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะการปรับปรุงโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการจัดโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา ในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง ในด้านการจัด อัตราส่วน และรายวิชา ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาครู และหมวดวิชาเฉพาะ เท่านั้น

2. ศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาครู และบัณฑิตทางการศึกษาจากสถานฝึกหัดครูระดับปริญญาในเขตกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง ซึ่งเลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอกหรือวิชาโท โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง เพศ อายุ และพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของตัวอย่างประชากร

คุณค่าของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะช่วยให้ทราบลักษณะและข้อแตกต่างของโปรแกรมการเตรียมครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษา

2. ผลของการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของโปรแกรมการเตรียมครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษา

3. ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจนำผลของการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมการเตรียมครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. ผลของการวิจัยอาจเป็นแนวทางให้แก่ นิสิต นักศึกษา ครู ผู้สนใจ ซึ่งจะทำการค้นคว้าวิจัยในเรื่องนี้ต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่า ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาครู และบัณฑิตทางการศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชานั้น เป็นความคิดเห็นที่เชื่อถือได้

2. ตัวอย่างประชากรที่ได้รับการสุ่มมานี้ ถือว่าเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

ความจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

จึงอาจมีข้อบกพร่องในก้านแบบสอบถามไม่ครอบคลุมเพียงพอ หรือสื่อความหมายไม่ชัดเจน หรือผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถใช้เวลาอ่านแบบสอบถามได้ละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ

2. ความคิดเห็นที่ได้จากแบบสอบถามนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของตัวอย่างประชากรเท่านั้น จึงอาจมีความลำเอียง อันเนื่องมาจากอารมณ์และความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามได้

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. สถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา หมายถึง สถาบันที่จัดสอนนิสิตนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง คือ

1. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3 สาขา คือ
  - 3.1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บางเขน)
  - 3.2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ปทุมวัน)
  - 3.3 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)

2. โปรแกรม หมายถึง โครงการเตรียมครูสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา คือไปนี้ คือ

1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับพุทธศักราช 2504
2. หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) ฉบับพุทธศักราช 2508
3. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ฉบับพุทธศักราช 2514

3. บัณฑิตทางการศึกษา หมายถึง บัณฑิตซึ่งสำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา 3 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวุฒิ ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) หรือ การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.)

4. นิสิตนักศึกษาครู หมายถึง นิสิตนักศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูระดับปริญญา 3 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเลือกเรียนสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก - โท และกำลังศึกษาอยู่ใน

ภาคสุดท้ายของโปรแกรม ครุศาสตรบัณฑิต การศึกษามัธยมศึกษา หรือ ศิลปศาสตรบัณฑิต
(ศึกษาศาสตร์)

5. วิชาสังคมศึกษา หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและธรรมชาติ ได้แก่วิชาหน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ซึ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษาถือว่าเป็นวิชาหนึ่งที่กล่าวไว้ในหลักสูตร พุทธศักราช

2503

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย